

Råda ås

För 10.000 år sedan hade den stora inlandsisen släppt sitt grepp om landet söder om Vänern och människor började vandra in för att bosätta sig där. I Skaraborgsbygden började kolonisationen på Falan där jorden var lätt att bruka. Slätterna runt Lidköping var fortfarande vattensjuka och ännu inte lämpade för jordbruk.

Ur ishavsleran reste sig en randmorän. Den är en del av den randbildning som isen lämnade efter sig och består till största delen av grus och sand. Randbildningen sträcker sig ut i Dalbosjön och över till Dalsland. Det synliga beviset på detta är det två kilometer långa Hindens rev som möts på den dalsländska sidan av Hjortens udde.

Råda ås blev så småningom namnet på den markerade rygg som har en längd av drygt tre kilometer och en bredd av knappt en kilometer och så småningom blev åsen en av de första platser där människorna slog sig ner. Lämningar efter stenåldersboplatser i bl.a. Lunnelid, visar på en tidig bosättning här.

Råda by med kyrkan ligger mitt på den södra delen av åsen. Det finns en koncentration av fornlämningar kring byn som visar på kulturutveckling från järnålder till medeltid.

Man försörjde sig på åkerbruk men minst lika viktig var jakten och det fanns gott om vilt. Ett nytt samhälle, med en statskyrka och en enhetlig statsmakt, började växa fram i början av 1000-talet. Ett härad är en äldre administrativ enhet i ett landskap. Under äldre medeltid användes den benämningen i Götaland. Kållands härad hette på 1200-talet Qualni och sträckte sig från Kållandsö i norr till Slädene i söder med Lidan som gräns i öster.

Man tror att namnet Råda kommer av röjning, en plats där röjning och bosättning skett. År 1422 skrevs namnet "Rodha", år 1439 "Rudh" och år 1457 nämndes "Rodho åås". En mer sägenomspunnen tolkning är att Råda skulle ha fått sitt namn efter en vikingahövding vid namn Kung Råd. Den sten som står vid vägen mot Ulvekroken kallas enligt traditionen för Kung Råds sten.

Råda ås är av ett geologiskt, kulturellt och ekonomiskt intresse. AB Råda sand, numera Swerock, började som ett familjeföretag genom att en lantbrukare levererade sand och grus för traktens bygg- och vägverksamhet. En del av åsen är nu exploaterad och den del som är någorlunda bevarad har stort geologiskt värde. Det finns områden på Råda ås som är skyddade fornlämningar, naturreservat med naturminnen och vattentäkt. Olika lokala föreningar har dock gjort Råda ås till ett populärt frilufts och rekreationsområde.

Det är viktigt att fler av traktens innevånare får intresse för bygden och dess historia. De som promenerar på stigarna, springer på motionsspåren, åker pulka nerför slänterna skall veta att de passerar gamla offerkällor, varggropar, avrättningsplatser, sägenomspunna naturminnen och torpruiner.